

СЪДЪРЖАНИЕ

Йордан Христосков – НОИ – поглед към бъдещето	3
Реформата	
Хасан Адемов – Социално осигуряване за социална сигурност и някои социални моменти на Бюджет' 2005	4
Осигуряването в числа	
Надежда Григорова – Парични обезщетения за безработица	8
Втора пенсия	
Размер на преведените суми от НОИ към професионалните и универсалните пенсионни фондове	11
Експерт	
Иван Карановски – Задължени лица по закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя	13
Зоя Славова – Статут и третиране на фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите"	15
Международна дейност	
Мария Късърва – Преговори по международни спогодби	18
Чужд опит	
Албена Шолева – Опитът на Унгарския осигурителен институт в архивирането на осигурителна информация	19
Осигурителната система в Белгия	24
Представяме ви	
Веселин Николов – Районно управление "Социално осигуряване" – Разград	27

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година IV, брой 1, 2005

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Валентина Минчева

Коректор Валентина Минчева
Предпечат Калина Минчева
Печат Печатна база на НОИ
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1234
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

НОИ – ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО

Предизвикателствата към Националния осигурителен институт в следващите три-четири години, в контекста на предстоящите политически стъпки в развитието на осигурителния модел, са следните:

- Създаване на организация и поемане на изплащането на обезщетенията за временна нетрудоспособност при болест, бременност и раждане и отглеждане на малко дете от НОИ. Това ще освободи работодателя от неспецифични за него функции – да действа като осигурителна институция. Изплащането на обезщетенията от НОИ на практика ще ограничи случаите на измама със средствата на ДОО, които сега не са рядко явление;
- Засилване на контрола върху експертизата по работоспособността с цел ограничаване неправомерното получаване на обезщетения за временна нетрудоспособност и инвалидни пенсии. Лекарите, представители на НОИ, вече има във всяка ТЕЛК и в специализираните комисии на НЕЛК. Лекарски комисии към ТП на НОИ разглеждат решенията на ТЕЛК със заключение за отпускане на пенсия или за обжалване. Тези стъпки ще дадат възможност в НОИ да се създаде капацитет по експертизата за работоспособността и готовност за евентуалното ѝ преминаване изцяло в института;
- Максимално опростяване на процедурите по плащане на осигурителните вноски и подаването на данни за Персоналния регистър и уведомления за трудовите договори. Това важи особено за взаимоотношенията с представителите на малкия бизнес, земеделските производители и тютюнопроизводителите;
- По-нататъшна автоматизация на осигурителните процеси и по-масово използване на електронния подпис (вкл. чрез електронното правителство) за предоставяне на услуги на осигурители, самоосигуряващи се и осигурени. Този начин на комуникиране с работодателите и самонаетите ще доведе до пестене на време и ресурси на участниците в осигурителния процес и до ограничаване на възможностите за изнудване от страна на контролните органи на НОИ;
- Използване на съществуващите и разкриване на нови филиали на НОИ с единна комуникационна инфраструктура за доближаване на услугите до бизнеса, осигурените лица и пенсионерите;
- Поемане на административното и счетоводното обслужване на фонда “Гарантирани вземания на работниците и служителите” в случай на несъстоятелност на работодателя. Този нов ангажимент на НОИ ще предотврати създаването на още една администрация;
- Изграждане на архивно стопанство за приемане на разплащателни ведомости и други финансово-счетоводни документи от осигурители, които са прекратили дейността си и нямат правоприменици и предоставяне информация на осигурените лица и други ведомства. Създаване на електронен архив с досиета на пенсионери и осигурители за бърз и надежден достъп до съответната за тях информация и актуализирането ѝ;
- Съвместна работа с Националната агенция за приходите за стартиране на пилотната фаза и последваща практическа реализация на политическото решение за събиране на данъци и осигурителни вноски от една институция;
- Подготовка на персонала на НОИ за прилагане на Регламент 1408/71, гарантиращ осигурителните права на българските граждани и гражданите на ЕС при тяхно свободно движение по територията на общността. Разширяване на възможностите за трансфер на осигурителни права на българите, работещи извън ЕС, чрез сключване на нови двустранни спогодби по социалното и здравното осигуряване;
- Провеждане на втора вълна на информационна кампания за разясняване на принципите и целите на социалното осигуряване с цел по-висока информираност и съпричастност на обществеността към въпросите от дневния ред на социалното осигуряване.

Тези нови задачи на НОИ ще доведат до едно по-ефективно и по-ефикасно обслужване на участниците в осигурителния процес. Ще се засили личната мотивация и доверието към осигурителната система на основата на една по-добра осигурителна култура на гражданите. Всичко това в края на краищата ще доведе и до успешно завършване на реформата в социалното осигуряване – постигане на финансова устойчивост на неговите фондове с цел по-висока степен на социална сигурност за населението.

**Йордан Христосков,
управител на НОИ**

СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА СОЦИАЛНА СИГУРНОСТ И НЯКОИ СОЦИАЛНИ МОМЕНТИ НА БЮДЖЕТ' 2005

Хасан Адемов,
председател на Комисията по труда и социалната политика
в XXXIX Народно събрание

Не беше далеч времето, когато в България се говореше само за оцеляване – финансово, икономическо, социално. **Най-вече социално.** Малко бяха политиците, за да не кажа, че нямаше такива, които говореха за социално осигуряване, още повече за социална сигурност. Тази тема беше твърде неуместна на фона на многото и различни кризи в България. Всички вкупом – и граждани, и политици, и институции, и държава – оцелявахме. Някога, не много отдавна.

Заслуга на парламентарното мнозинство на ОДС и на излъченото негово правителство е поемането на изключително отговорната и изключително непопулярната задача – да започне осигурителната реформа. Нещо повече, през 2000 г. се заговори за български осигурителен модел и то не само в България, но и извън нея. Модел, споменаван и с неудачи, но и с успехи. На просветената публика това е известно. Четири години по-късно претенцията на българските политици, в мое лице също, стигна до там, че вече ни се иска да говорим за социална сигурност и устойчивост на българската осигурителна система (ако не броим непременно нейната здравна част).

Новият български социален модел **трябва да продължи да се изгражда** и това като че ли ще бъде наистина още няколко години. След приемането на Кодекса за социално осигуряване си мислих, каз-

вал съм и публично, че ще бъде полезно за новата ни осигурителна система да бъде поставена в балансирана, консервативна среда и така да започне да се натрупва практика, от която да проличат и силните и слабите страни на нашия осигурителен модел. Няма да е “здравословно” за него, ако непрекъснато изменяме законовата база и създаваме различни условия за участниците в осигурителния процес. Сега обаче, близо година и половина след прилагането на КСО, ми се струва, че няма да има дълъг “законов застой”, както си мислих. Щом създаваме система, която да действа най-малко 50 години, то в първите нейни 10 години ще има доста **изменения**, но те трябва да бъдат **предвидими**, а не конюнктурни; специфично български, а не чуждестранни копия; и най-вече принципни, а не авантюристични. Това според мен е първото условие, за да бъде постигната относителна социална сигурност. И ако говорим в частност за пенсионния модел, бъдещето му трябва да бъде свързано с **развитието му, а не с прекрояването му** (независимо от политическите пристрастия и различните парламентарни мнозинства). Това е задължително политическо условие, чието спазване и отстояване ще води до стабилност и социална сигурност. **Доверие** е също ключово състояние, от което се нуждае осигурителната ни система. Всяко неупремерно действие би могло да доведе до

дискредитиране на част от тази сложна икономическа, финансова и социална конструкция. А последствията от това да са нейното блокиране или рухване.

Вторият път, който трябва да води до социална сигурност и стабилност на осигурителния модел, е **да се гарантира по-добра организация на осигурителния процес, без да се увеличава бюрокрацията.** Не бих искал да бъда разбран погрешно. Дълбокото ми схващане е, че с годините ролята на държавата в осигурителния процес ще се променя. Да не забравяме, че освен като всичко друго осигуряването ще бъде третирано като част от стопанския пазар и икономическите процеси в държавата ни. Това означава, че ще почнат да се задвижват чисто пазарни механизми по пътя към създаване на българска пенсионна индустрия. Следователно и държавните функции ще се изменят от административни през регулативно-контролни до чисто надзорни и информационни. Твърдя обаче, че при тази организация на триколонната пенсионна система, ролята на държавата, особено в първия стълб, трябва да бъде много важна, даже и това да създава усещането за повишена бюрократичност. Само ще маркирам, че намирам за много спорни и доста опасни тезите за “капитализиране” на първия стълб и промяна на философията на тристъбловата система, наскоро лансирани от “известен” работодател. Би била интересна дискусиата върху това предложение и най-вече за това колко социална сигурност има в него.

Иска ми се да поставя и третия акцент върху това какъв да бъде достъпът до системата за социално осигуряване? Знам, че винаги ще има различни мнения и политически предложения. Моето становище е, че **не трябва да се облекчава достъпът до системата.** Позволявам си да го заявя, понеже този бюлетин се чете от познавачи на материята. Става дума за ранното пенсиониране например. Ако то бъде допуснато да се случи отново, каквото е познато от стария Закон за пенсиите и каквото непрекъснато се предлага от по-леви политически формации, то това ще доведе несъмнено до финансова нестабилност на системата. А това е най-сигурният начин да се стигне и до социална несигурност не само на участниците в системата, но и за целия пенсионен модел.

Струва ми се, че вече стана ясно, че разглеждам социалната сигурност като сложен комплекс от условия. Поредното условие е: **да не се нарушава балансът между трите стълба.** Това беше заложено в стратегията на пенсионната реформа. Струва ми се, че ако има предстоящи изменения на КСО, те трябва да бъдат насочени към развити-

ето на 2-ри и 3-ти стълб (допълнителното и доброволното пенсионно осигуряване). Много отдавна започнахме да говорим за превръщането на пенсионните дружества в национални инвеститори, но май досега те не успяват да станат такива. Те казват, че инвестиционната политика, която им разрешава държавата, е доста ограничена. Държавата обаче на този етап от развитието на икономиката и пазарите си настоява да се инвестира с по-малко рискови инструменти и с повече сигурност. В същото време всички знаем, че трябва да се постига и разумна доходност, която да носи и социална сигурност на осигурените лица. А трябва да припомним факта, че нашата осигурителна система е построена върху трите стълба, които са свързани помежду си и взаимно си влияят. Образно казано, ако се допусне “разлюляването” на един от стълбовете, то ще се “разлюлее” цялата система. А това е всичко друго, но не и сигурност. Затова ще повторя пак – изключително важно е **да не се нарушава принципът на балансираност** – между осигурителните стълбове, между икономическия риск и икономическата сигурност, между финансовата печалба на дружествата и интересите на осигурените лица, между пенсионните дружества и Комисията по финансов надзор, между инвеститорската им политика и социалната политика на държавата, каквато е пенсионната. Постига ли се този баланс, можем със сигурност да твърдим, че се постига някаква равна значимост на социално осигуряване и социалната сигурност.

Сега искам да се върна към стари прогнози, по-точно актюерски разчети, които напоследък позабравихме, но за мен те са част от социалната сигурност, която днес се опитвам да формулирам. Става дума за една фиксирана в осигурителната стратегия цел, а именно – към 2007–2009 г. в Националния осигурителен институт да се постигне нулев дефицит и постепенно нарастващ резерв. Това, както тогава, така и сега, е едно сериозно основание, което, ако се случи, спокойно може да говорим за предвидимост, с която започнах, за устойчивост и стабилност на системата и, разбира се, за социална сигурност. Тези, които оттук нататък ще променят законите, трябва да работят за това. Още нещо ми се иска да кажа във връзка с държавното обществено осигуряване. Притеснително ми се струва задълбочаването на зависимостта на бюджета на НОИ от републиканския бюджет. Ако за бъдеще правим промени, то те трябва да бъдат насочени към изтъняване на тази зависимост. Ако наистина се стигне до там **бюджетът на държавно-**

то обществено осигуряване да има своята автономност и самостоятелност, своята финансова независимост, то тогава спокойно ще може да се говори не само за сигурността на българския пенсионен модел, но и за неговата успешност.

Може би ще трябва да засегна и темата за **намаляване на осигурителната тежест** като очаквана стъпка от сегашното правителство и сегашното парламентарно мнозинство. Не мисля, че ще бъде полезно за някой в края на мандата да се радикализират политическите постановки по отношение размера на осигуровките. Моето мнение е, че ако се състои всичко това, което изредих по-горе, могат да се създадат така очакваните реални условия за постепенно и значително намаляване на осигурителната тежест, което безспорно ще бъде принос към социалната сигурност на социалното осигуряване.

Ще завърша схващането си за социалната сигурност и социалния модел с това, с което започнах. За да се наложи и утвърди българският осигурителен модел като качествена икономическа и социална система, за да разгърне своя потенциал за развитие, трябва да работи в условията на предвидимост и прозрачност. Той трябва да постига равновесност и устойчивост между различните субекти в себе си и да се създават възможности за сътрудничество между тях, баланс на интересите и в никакъв случай конфликтни зони. И ако умело се поднасят необходимите изменения, мисля, че не е далече времето, в което ще заговорим за постигнати европейски икономически и социални стандарти, а те сами по себе си са вече гаранция за социална сигурност и за успешно социално осигуряване.

В този брой на Бюлетина на НОИ ми се иска да кажа няколко неща за Бюджет' 2005 като политическа предпоставка за реализиране на социална сигурност.

Както за всеки бюджет и за този могат да се направят много политически, журналистически и какви ли не още определения и спекулации. И както винаги те ще бъдат много, много относителни. Най-вярно ще бъде определението, че този бюджет е последен за правителството на НДСВ и ДПС.

Не мога да се въздържа от една ретроспекция, свързана с предишното правителство. За предизборния бюджет за 2001 г. тогавашният финансов министър Муравей Радев казва: "Това е бюджет, определящ бърз икономически разтеж, нарастване на заетостта и доходите, довършване на реформите в икономическата и социалната сфера." Според тогавашния министър-председател Иван Костов "това е бю-

джет на евроинтеграцията." Подобни определения се правят и за тазгодишния бюджет. Нищо ново и различно като че ли не се случва. Но се случва. Това е може би **първият бюджет, който не се тресе от предизборен популизъм**. Той не предлага само харасвани и безкритични политики. Той предлага **политическа и финансова реалност**. Той е изпълним, ненапрегнат, без заложен политически мини за следващите управляващи, реалистичен и даже малко скучен. Не изсипва атрактивно пари и благини наляво и надясно. Той не е нито ляв, нито десен. Той е израз на последователната политика на това мнозинство и неговото правителство **за продължаване на реформите в социалната и икономическата сфера и за продължаване на реформаторското поведение по пътя към Европейския съюз**. Редно е може би да се каже, че Бюджет'2005 е сигурен и приемствен.

Зная от опит, че за социална политика се говори най-много няколко месеца преди избори и няколко месеца след избори. Тогава всички проблеми в обществото стават социални, всички политики започват да акцентират върху социалното в живота и всички действия на Правителството и Парламента стават от социални по-социални. После социалното се забравя, докато дойдат следващите бюджет или следващите избори. Та чак до там, че понякога не могат да се намерят и двайсетина депутати, за да се гласува някой социален закон.

Бюджетът беше подкрепен не толкова заради неговата философия, а по-скоро заради неговата реалност и заложените в него социални възможности. В подкрепа на това искам да акцентирам върху факта, че за втора година Министерството на труда и социалната политика **предлага програмен бюджет, ориентиран към резултатите**. И в следващата година преференциите на бюджета ще отиват за политиката по заетостта. Т.е. битката с безработицата за поредна година е изведена като основна на полето на социалната политика. Ако внимателно се проследи разпределението на финансовите ресурси, ще се забележат и новите моменти в сектора заетост. Първи нов акцент е повишаване на квалификацията. Втори – професионалното обучение. Трети акцент е развитието на човешкия капитал. Социалното министерство ще **отделя най-много пари за преодоляването на този най-тежък социален риск – безработицата, и то с европейски инструментариум**. Почти всички европейски страни с високи стойности на безработицата правят такива разходи, каквито и ние тук в България. Няма да оттеглявам никого с числа, но

едно-две все пак ще използвам. За 2005 г. бюджетът за социално осигуряване, подпомагане и грижи е 6 016,8 млн. лв. срещу 5 562,8 млн. лв. за 2004 г. И както се забелязва добре от експертите, въпреки многото милиони левове в повече, делът на разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи от БВП в двете поредни години се запазва – 14,6%. Затова преди малко казах, че подкрепям неговата реалност. Повтарям, че подкрепям и неговата приемственост, тъй като бюджетите 2004 и 2005 си приличат по залаганите политики. Това не е нищо друго освен **израз на последователност в социалната политика на правителството**. Опозицията говори много за “незабавното и несимволичното” като сакрални категории, но аз бих казал, че ако има нещо истински несимволично, то е, че се върви категорично по **пътя към социалната сигурност**. Сигурност за всички граждани в страната ни. **Същата последователност и приемственост**

се демонстрира и в политиката на социалната интеграция, както и в политиката на социалната диференцираност. Връщам се към началото на моите твърдения и припомням, че всички предизборни бюджети си приличат, даже в определенията, не само по политиките. Отново за сравнение и този бюджет си има “европейска” част, даже нещо повече – създава се Национален фонд, в който ще постъпват т.нар. “европейски” пари, в размер на 507,4 млн. лв. Дотук като че ли ме разбираха политиците и експертите. А за гражданите, които ще прочетат Бюлетина на НОИ, ще кажа, че ще има увеличение на пенсиите, на заплатите, на социалните добавки, помощите за бедните и помощите за семействата, както и на всички други социални плащания. Това интересува хората и това ще свързват със собствената си социална сигурност. Затова съм убеден, че Бюджет’2005 ще изпълни своята социална цел.

НОВИНИ

На 16 и 17 февруари 2005 г., под патронажа на Президента на Република България Георги Първанов, в резиденция Бояна се проведе международна конференция на тема **“Развитие на пенсионните реформи: опитът на България и регионални перспективи”**. Организатори са Американската агенция за международно развитие (ААМР), с директор Дебра МакФарланд, и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, с председател Никола Абаджиев. Форумът беше от-

крит от управителя на Националния осигурителен институт Йордан Христосков с доклад на тема “Предпоставки и философия на пенсионната реформа в България. Нормативна уредба. Етапи на развитие”. Голям интерес и дискусии предизвикаха докладите на: Денис Ламот, старши консултант по пенсионна реформа (ААМР) – “Интегрираният подход на Американската агенция за международно развитие към пенсионната реформа – ролята на различните страни в процеса”; Джеймс Роуф, постоянен представител на Международ-

ния валутен фонд в България – “Гледната точка на международните финансови институции за съвременните тенденции в развитието на пенсионното осигуряване”; Бисер Петков, заместник-председател и ръководител управление “Осигурителен надзор”, Комисия за финансов надзор – “Регулаторни и надзорни практики на българския пенсионен модел”; Гиермо Артур, президент на Международната федерация на дружествата, управляващи пенсионни фондове (FIAR), Чили – “Пенсионната реформа в Чили” и др.

ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА

Надежда Григорова,
главен експерт в Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране”

От началото на 2002 г. фонд “Безработица” премина към системата на държавното обществено осигуряване, а от 1 януари 2004 г. дейността по отпускане и изплащане на парични обезщетения за безработица се администрира от Националния осигурителен институт (НОИ).

Право на парично обезщетение за безработица (ПОБ) имат лицата, които са подлежали на задължително осигуряване за всички социални рискове най-малко 9 месеца през последните 15 календарни месеца преди прекратяване на осигуряването. От 1.01.2005 г. е в сила следното изменение в чл. 54а, ал. 1 от КСО, според което думата “календарни” се заличава (ДВ, бр. 115 от 2004 г.). Паричното обезщетение за безработица от 1.01.2004 г. се отпуска от териториалното поделение (ТП) на НОИ по постоянен адрес на лицето въз основа на заявление, като към него се прилага:

- документ за регистрация като безработен от ТП на Агенция по заетостта (АЗ);
- декларация, че лицето не е придобило право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на професионална пенсия за ранно пенсиониране, или не упражнява дейност, въз основа на която подлежи на задължително осигуряване по чл. 4 от Кодекса за социално осигуряване (КСО);
- акт за прекратяване на трудовото или служебното правоотношение.

Заявлението, както и гореспоменатите документи, се подават лично. Редът за отпускане и изплащане на ПОБ се урежда с приета с ПМС №32 Наредба за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица в сила от 1.01.2004 г. Според чл. 54в от Кодекса на социалното осигуряване продължителността на осигурителния стаж е определящ за периода, за който лицето ще получава парични обезщетения за безработица.

Осигурителен стаж	Период за изплащане на обезщетението
до 3 години	4 месеца
от 3 до 5 години	6 месеца
от 5 до 10 години	8 месеца
от 10 до 15 години	9 месеца
от 15 до 20 години	10 месеца
от 20 до 25 години	11 месеца
над 25 години	12 месеца

Минималният период, за който лицата, имащи право на обезщетение, получават ПОБ, е 4 месеца, а максималният е 12 месеца. Всяка година минималният и максималният размер на ПОБ се определят със Закона за бюджета на ДОО, като за 2004 г. минималният размер на ПОБ е 80 лв., а максималният е 140 лв. Съгласно чл. 54б, ал. 5 от КСО, размерът на ПОБ за лица, работили на непълно работно време, се определя пропорционално на уговореното време и може да е по-малък от определения минимален размер на ПОБ. За лицата, имащи право на ПОБ, работили на пълен работен ден, размерът на ПОБ е 60 на сто от средномесечния осигурителен доход, върху който са внесени или са дължими осигурителни вноски за последните 9 месеца, през които са подлежали на задължително осигуряване за всички социални рискове, като обезщетението за безработица не може да е по-малко от минималния и по-голямо от максималния размер на ПОБ.

Данните, изложени по-долу, относно осигурените лица за фонд “Безработица” и регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица за 2004 г. са от информационната система на НОИ. За съжаление НОИ не разполага с подробни данни за 2003 г. за регистрираните безработни лица с право на ПОБ и поради това не могат да се направят ефикасни сравнения по редица показатели.

През първите девет месеца на 2004 г. средно-месечния брой на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение (ПОБ) за безработица е 88 783. Тези лица представляват 18,6% от общия брой регистрирани безработни лица. За същия период през 2003 г. безработните лица с ПОБ са 97 968 и са представлявали 18,1% от общия брой регистрирани безработни лица. Регистрираните безработни лица с право на ПОБ за разглеждания период на 2004 г. са намалели с 9,4% спрямо същият период на 2003 г.

Регистрираните безработни лица с право на ПОБ, разпределени по пол през януари–септември 2003 г. средномесечно са в съотношение жени:мъже съответно 54,5% към 45,5% и сходна структура се наблюдава и през същия период на 2004 г. – 54,8% към 45,2%.

Изплащаното средно парично обезщетение за безработица за първите девет месеца на 2004 г. е 100,50 лв., в това число за мъжете то е 105,51 лв. и 96,43 лв. за жените. Най-голям относителен дял имат обезщетенията в размер между 80 и 90 лв. (46,22%) и тези между 130 и 140 лв. (26,89%).

По данни на НОИ и на АЗ за първите девет месеца на 2004 г. според образователната степен на регистрираните безработни лица имаме следното отношение: 40,8% от регистрираните безработни лица с висше образование са получили право на ПОБ, 30,4% от регистрираните безработни лица със средно образование са получили право на ПОБ и само 8,6% от регистрираните безработни лица с основно и по-ниско образование са получили право на ПОБ.

В таблицата по-долу е даден средномесечният брой лица по различни показатели за първите девет месеца на 2003 г. и 2004 г.

През различните месеци на 2004 г. наблюдаваме големи разлики относно входящия и изходящия поток на регистрираните безработни лица с право на ПОБ.

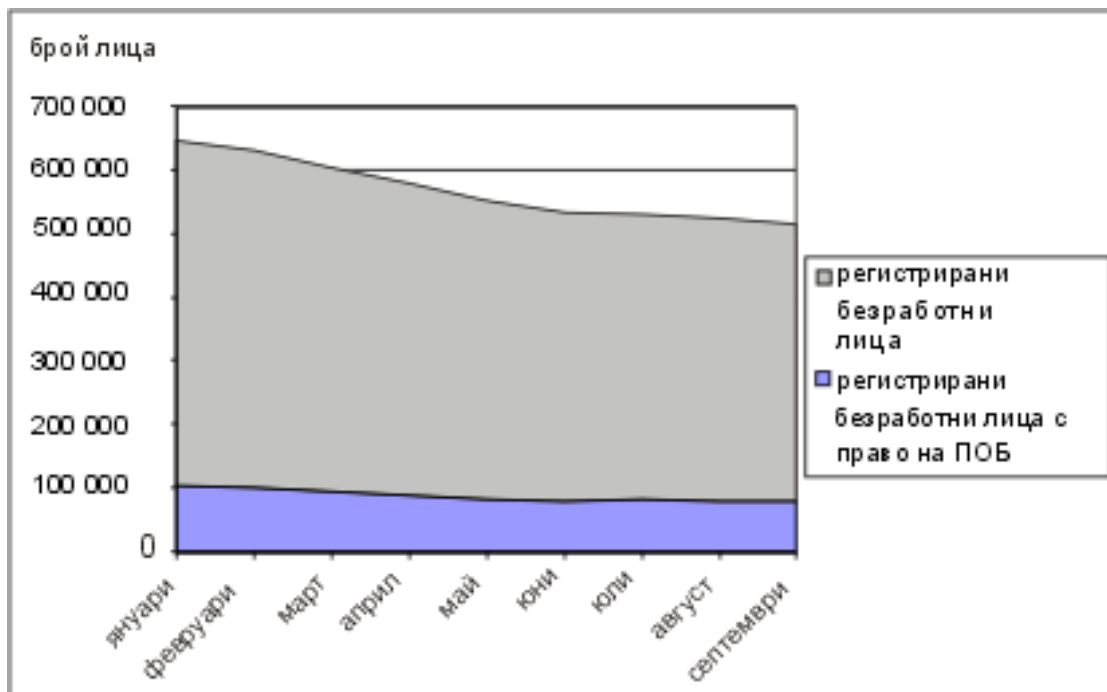
Месечни статистически данни за регистрираните безработни лица с право на ПОБ за 2004 г. са публикувани в сайта на НОИ <http://www.nssi.bg>, раздел “Обезщетения за безработица”.

Показатели	Осигурени лица за фонд "Безработица"	Регистрирани безработни лица *		Регистрирани безработни лица с право на ПОБ	
	2004 г.	2004 г.	2003 г.	2004 г.	2003 г.
Брой лица	1 943 825	478 064	541 098	88 783	97 968
в т.ч.:					
По пол					
Мъже	939 563	216 615	249 372	40 130	44 599
Жени	1 004 262	261 448	291 726	48 653	53 369
По възраст					
до 19 г.	8 535	20 140	24 496	47	
от 20 до 24 г.	134 481	48 414	59 943	3 708	
от 25 до 29 г.	236 390	58 122	68 548	8 314	
от 30 до 34 г.	254 514	57 873	66 499	9 758	
от 35 до 39 г.	251 800	54 013	60 077	10 554	
от 40 до 44 г.	260 626	54 573	63 252	11 675	
от 45 до 49 г.	268 568	59 438	68 041	13 697	
от 50 до 54 г.	262 183	65 281	74 184	15 790	
над 55 г.	266 728	60 210	56 059	15 240	
По образование					
Висше		32 657	35 634	13 318	
Средно		170 135	196 197	51 764	
Основно и по-ниско		275 272	309 267	23 701	
По динамика на потока					
входящ поток		44 925	42 672	12 133	
изходящ поток		52 250	57 106	15 122	

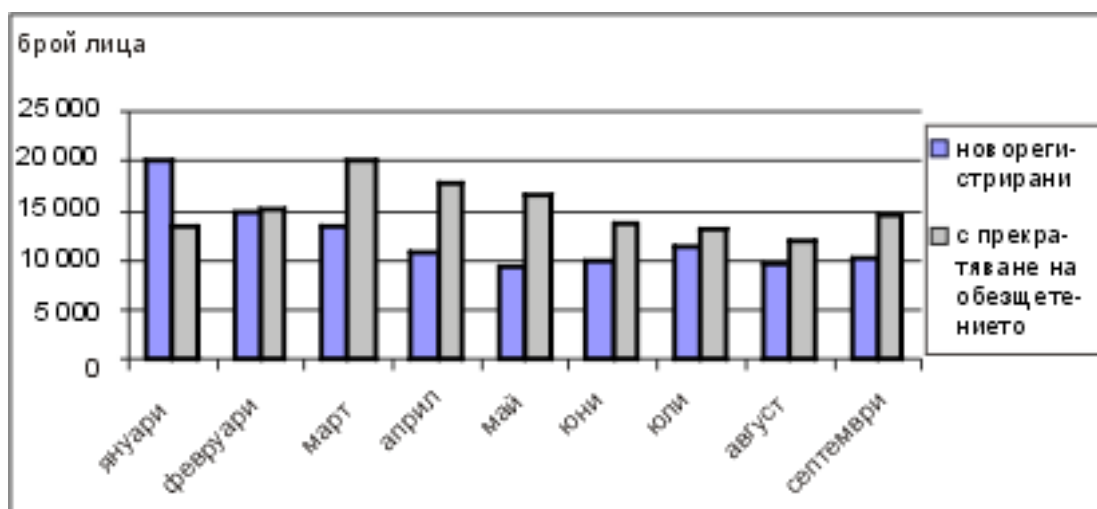
Забележка: В горната таблица празните места са оставени поради липса на данни.

* Източник на данните е Агенцията по заетостта.

Регистрирани безработни лица по месеци за 2004 г.

Динамика на регистрираните безработни лица с право на ПОБ за януари-септември 2004 г.

Втората пенсия

РАЗМЕР НА ПРЕВЕДЕНИТЕ СУМИ ОТ НОИ КЪМ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ И УНИВЕРСАЛНИТЕ ПЕНСИОННИ ФОНДОВЕ

До 7.02.2005 г. НОИ е превел на професионалните и универсалните пенсионни фондове сума в размер на **449 472 546,72 лв.**, от които 190 928 467,45 лв на ППФ и 258 544 079,27 лв. на Ун.ПФ. Преведените през 2004 г. суми към ППФ и Ун.ПФ са в размер на **181 820 165,47 лв.** (за ППФ–47792372,37 лв. и за Ун.ПФ–134027793,10 лв.).

В таблиците са отразени преведените суми (от осигурителни вноски и лихви) към ППФ и Ун.ПФ, отнасящи се за съответните години към определени дати.

Таблица 1

Преведени суми на ППФ (в лева)

	Към 31.12.2002 г.	Към 31.12.2003 г.	Към 31.12.2004 г.	Към 7.02.2005 г.
Преведени суми за 2000 г.	30 812 566,96	30 453 335,63	30 914 774,85	30 918 689,97
Преведени суми за 2001 г.	35 303 395,25	34 529 878,28	35 598 905,89	35 609 756,41
Преведени суми за 2002 г.	27 727 397,88	39 375 369,97	40 214 507,50	40 315 606,43
Преведени суми за 2003 г.	х	33 776 329,91	41 722 797,53	41 786 632,60
Преведени суми за 2004 г.		х	37 476 300,39	42 297 782,04
Общо преведени суми	93 843 360,09	138 134 913,79	185 927 286,16	190 928 467,45

Таблица 2

Преведени суми на Ун.ПФ (в лева)

	Към 31.12.2003 г.	Към 31.12.2004 г.	Към 7.02.2005 г.
Преведени суми за 2002 г.	55 774 234,22	57 658 512,01	57 693 694,10
Преведени суми за 2003 г.	54 918 295,20	72 031 198,45	72 176 798,06
Преведени суми за 2004 г.	х	115 030 612,06	128 673 587,11
Общо преведени суми	110 692 529,42	244 720 322,52	258 544 079,27

Избралите фонд и служебно разпределените лица образуват Регистър на осигурените лица по професионален и универсален пенсионен фонд. В таблиците е отразен броят на осигурените лица по фондове.

Таблица 3**Осигурени лица в Ун.ПФ към 7.02.2005 г.**

Ун.ПФ	Осигурени лица	От тях – служебно разпределени лица	Пазарен дял [%]
УПФ “ДОВЕРИЕ”	915 454	345 690	41,87
УПФ “СЪГЛАСИЕ”	252 125	106 021	11,53
УПФ “ДСК - РОДИНА”	162 208	71 675	7,42
ЗУПФ “АЛИАНЦ БЪЛГАРИЯ”	444 526	177 477	20,33
“АЙ ЕН ДЖИ” УПФ	206 183	87 590	9,43
УПФ “ЦКБ-СИЛА”	97 037	51 954	4,44
“ЛУКОЙЛ ГАРАНТ-БЪЛГАРИЯ” УПФ	80 529	45 241	3,68
“ДЗИ” УПФ	28 466	22 583	1,30
ОБЩО	2 186 528	908 231	100

Таблица 4**Осигурени лица в ППФ към 7.02.2005 г.**

ППФ	Осигурени лица	От тях – служебно разпределени лица	Пазарен дял [%]
ППФ “ДОВЕРИЕ”	72 712	22 678	40,46
ППФ “СЪГЛАСИЕ”	30 898	11 027	17,19
ППФ “ДСК - РОДИНА”	8 761	6 615	4,87
ЗППФ “АЛИАНЦ БЪЛГАРИЯ”	38 026	12 034	21,16
“АЙ ЕН ДЖИ” ППФ	9 751	6 850	5,43
ППФ “ЦКБ-СИЛА”	7 441	6 596	4,14
“ЛУКОЙЛ ГАРАНТ-БЪЛГАРИЯ” ППФ	10 443	7 055	5,81
“ДЗИ” ППФ	1 703	1 239	0,95
ОБЩО	179 735	74 094	100

Експерт

ЗАДЪЛЖЕНИ ЛИЦА ПО ЗАКОНА ЗА ГАРАНТИРАНИТЕ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ ПРИ НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ НА РАБОТОДАТЕЛЯ

Иван Карановски,
главен методолог на НОИ

Независимо че фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите” се създава към Националния осигурителен институт, Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР) не е осигурителен закон. Несъстоятелността на работодателя не е осигурен социален риск. Законът изпълнява гаранционно обезпечителна функция. Той не създава осигурителни права, заместващи трудовото възнаграждение, а гарантира до определен размер възникналите по трудовото правоотношение права на работниците и служителите да получат начислените им, но неизплатени поради несъстоятелност на работодателя трудови възнаграждения и обезщетения. Затова пасивно легитимирани (задължени) по закона са работодателите, които могат да изпаднат в несъстоятелност, а активно легитимирани, обезпечени от фонда кредитори са техните работници и служители.

Да се спрем по-подробно на задължените лица:

Съгласно чл. 2 от ЗГВРСНР “този закон се прилага за всички физически и юридически лица, които наемат лица по трудово правоотношение и спрямо които може да се открие производство по несъстоятелност по реда на Търговския закон и по реда на специални закони”. Следователно длъжник по гаранционно-обезпечителното правоотношение е юридическото или физическото лице:

- а) спрямо което може да се открие производство по несъстоятелност;
- б) да наема лица по трудово правоотношение (тези условия трябва да съществуват кумулативно).

Несъстоятелността е институт на търговското право, който урежда откриването и развитието на съдебно производство, в което под надзора на съда се осъществяват отношенията между търговеца и кредиторите му при състояние на неплатежоспособност. Производство по несъстоятелност се открива и при състояние на свръхзадълженост на ООД, АД или на командитно дружество с акции (вж. чл. 607а от Търговския закон). Следователно производството по несъстоятелност може да се открие спрямо всеки търговец по смисъла на Търговския закон, с изключение на търговците, изключени по силата на чл. 612, ал. 1 от закона. Това са търговците – публични предприятия по чл. 61 от ТЗ, когато упражняват държавен монопол или са създадени с особен закон, спрямо които не може да се открие производство по несъстоятелност. Отношенията, свързани с неплатежоспособността им, се уреждат с отделен закон. Такива предприятия например са БДЖ и НЕК. Като регистрирани търговци – юридически лица, чл. 1, ал. 2 от Търговския закон регламентира търговските дружества и кооперациите (без жилищно-строителните кооперации). Регистрирани като търговци – физически лица, са едноличните търговци. Затова в писмо № 91-01-311 от 31 декември 2004 г. на НОИ търговските дружества и кооперациите са изцяло посочени като работодатели, спрямо които може да се открие производство по несъстоятелност. Търговските дружества са изброени изчерпателно. Те са: събирателно дружество (СД), командитно дружество (КД), дружество с ограничена отго-

ворност (ООД и ЕООД), акционерно дружество (ЕАД и АД) и командитно дружество с акции (КДА). Производство по несъстоятелност може да се открие и спрямо регистрираните като юридически лица обединения на търговски дружества – холдинг и консорциум – в случаите, когато консорциумът е регистриран като търговско дружество. Обстоятелството, че по отношение на някои търговски дружества специалните закони създават други условия и особен ред на производството по несъстоятелност не изключва тези дружества от кръга на длъжниците по ЗГВРСНР, след като спрямо тях съществува потенциална възможност за откриване на такова производство. Затова задължени лица по смисъла на закона са и банките и застрахователните дружества, чиято несъстоятелност се регламентира в Закона за банките и Закона за застраховането. Подобно е положението с дружествата за допълнително социално или здравно осигуряване (вж. напр. чл. 333 и сл. от КСО, съответно чл. 99 и от ЗЗО). Производство по несъстоятелност може да се открие и спрямо лечебните заведения, които се регистрират като ЕТ, или търговски дружества по Търговския закон, или като кооперации по Закона за кооперациите. Това не се отнася за лечебните заведения по чл. 5, ал. 1 от Търговския закон, които се създават или преобразуват с акт на Министерския съвет и са юридически лица на бюджетна издръжка (вж. чл. 35 от ЗЛС).

Съгласно чл. 46 от Закона за кооперациите, производство по несъстоятелност може да се открие и спрямо кооперациите, създадени по този закон. Това не се отнася за жилищно-строителните кооперации, които се регистрират по Закона за жилищно-строителните кооперации. Производство по несъстоятелност може да се открие и спрямо застрахователите, регистрирани като кооперации с повече от 500 члена.

Въпреки че не са търговци на специално основание, производство за несъстоятелност може да се открие и спрямо сдруженията и фондациите по Закона за юридическите лица с нестопанска цел –

чл. 13, ал. 1, т. 3, буква “в” от този закон. Дружествата по Закона за задълженията и договорите не са юридически лица и спрямо тях не се открива производство по несъстоятелност.

От значение за включването в кръга на длъжниците по ЗГВРСНР е евентуалната възможност за откриване на производство по несъстоятелност, а не нейното откриване. Юридическите и физическите лица, спрямо които правният институт на несъстоятелност не се прилага, не са длъжници по смисъла на закона. Такива например са министерствата, изпълнителните агенции и другите държавни учреждения, общините, учебните заведения, висшите институти, синдикалните организации, партиите, регистрирани по Закона за политическите партии, вероизповеданията, регистрирани по Закона за вероизповеданията и други.

Не всяко юридическо или физическо лице обаче, спрямо което може да бъде открито производство по несъстоятелност, е длъжник по ЗГВРСНР. То става задължено лице, когато придобие качество на работодател по смисъла на §1 от Допълнителните разпоредби на Кодекса на труда, а това качество се придобива само след наемането на работник или служител по трудово правоотношение. Функционирането на едно търговско дружество без наличието на учредени трудови правоотношения по Кодекса на труда не го прави задължено лице по ЗГВРСНР. Задължено лице по закона е самото юридическо или физическо лице, спрямо което като цяло се открива производството по несъстоятелност, а не неговото поделение (клон), явяващо се работодател и осигурител, наемащ самостоятелно работници и служители. Друг е въпросът, че в тези случаи гаранционните вноски се дължат от поделението (по БУЛСТАТА на поделението), на което може да бъде съставен акт за начет при неизпълнение на задължението за внасянето им. От името на поделението се подава и информацията за Персоналния регистър на осигурените лица в НОИ, включително и за гаранционните вноски и дохода, върху който се внасят.

СТАТУТ И ТРЕТИРАНЕ НА ФОНД “ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ”

Зоя Славова,
началник-отдел “Анализ и стратегия на системата за общественно осигуряване” към Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране”

Последният създаден към Националния осигурителен институт фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите” (ГРВС) има особен статут, произтичащ от характера на фонда и предназначението на акумулираните в него средства.

Идеята за създаване на фонд за гарантиране вземанията на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя се наложи от реалността в условията на преход и утвърждаването на свободно пазарно стопанство в страната. Тя се породила вследствие появата на задлъжнялост от страна на работодателите към представителите на наемния труд както в предприятия, изпаднали в несъстоятелност, така и в предприятия, които без да са в процедура по несъстоятелност, започнаха да не плащат редовно дължимите заплати и съответните осигуровки върху тях. Съгласно чл. 128 от Кодекса на труда, работодателят е длъжен в установените срокове да начислява във ведомости за заплати трудовите възнаграждения на работниците и служителите за положения от тях труд. Трудовото възнаграждение е насрещната престация по трудовото правоотношение, която работодателят дължи на работника/служителя за предоставената от последния работна сила. Законът за гарантиране вземанията на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ДВ, бр. 37 от 4.05.2004 г.) има за цел да гарантира до определена степен вземанията на работниците/служителите, възникнали за положения труд и отдадената работна сила.

Аргументи за създаването на закона с цел гарантиране вземанията на работниците и служителите в случай на несъстоятелност на техния работодател са извлечени от опита на държавите от Европейския съюз при решаването на подобни

проблеми, както и в съответствие с основните международни стандарти в тази област:

- Нератифицираната (понастоящем в процедура по ратификация) конвенция № 173 на Международната организация на труда;
- Закона за ратифициране на Европейската социална харта (ревизирана, ДВ, бр. 30 от 11.04.2000 г.) и по-точно чл. 25 от същата.

Съгласно чл. 8 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР), към Националния осигурителен институт се създава специализиран фонд за изплащане вземанията на работниците и служителите по този закон. Органите на управление на фонда обаче са извън структурите на НОИ и те са: 1) самостоятелен надзорен съвет, различен от Надзорния съвет на НОИ и 2) директор, който управителят на НОИ назначава по предложение на надзорния съвет на фонда. На основание чл. 13 от закона административното, техническото, счетоводното, правното и информационното обслужване на фонда се извършва и финансира от НОИ. Или двете основни функции – по управление на фонда и по обслужване плащанията на правоимащите, са разделени. Отделните пълномощия и отговорности по отношение на управлението на фонда и по обслужването на плащанията са делегирани на различни институции: от една страна – НОИ с целия си административен капацитет, и от друга – надзорния съвет на фонда, в състава на който 50 на сто са представители на работодателите и съответно по една четвърт – на синдикатите и на правителството. Счита се, че по-голямата квота в това представителство се пада на работодателите, тъй като вноската е изцяло

за тяхна сметка. За сравнение, в Надзорния съвет на НОИ преобладаващо участие имат представителите на правителството.

Администрирането е възложено да се извършва от НОИ с оглед спестяване на обществени разходи спрямо алтернативата да се изгражда нова и отделна администрация специално за обслужване на фонда, до ефективното заработване на която допълнително би се получило нежелателно забавяне.

Фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите” има отделна план-сметка, самостоятелна от останалите фондове на ДОО. Годишната план-сметка на фонда се приема със закона за бюджета на ДОО като приложение към него, но е част от консолидирания държавен бюджет.

Отношенията във връзка с гарантиране вземанията на работниците и служителите не могат да бъдат определени като осигурителни отношения, а несъстоятелността на работодателя не може да бъде възприета за осигурителен риск. Тя не е определена като такъв и в Конвенция № 102 на МОТ относно минималните норми на общественото осигуряване, където са предвидени познатите девет риска.

Със ЗГВРСНР се даде специален правен статут на фонда. Въпреки че не е самостоятелно юридическо лице, а е създаден към НОИ и се администрира от него, той се ползва със самостоятелен режим на управление. Но управлението на едно образувание се материализира в действието на неговите органи. С оглед на обстоятелството, че фондът не е юридическо лице, дейността на неговите органи на управление не съвпада напълно с принципната дейност по управление. Така неговите органи вземат решение за извършване на правни действия спрямо други правни субекти, а самото извършване на тези действия се осъществява от друг.

Фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите” не е субект на правото, не е юридическо лице. Обективното право не му дава възможност да бъде носител на права и задължения. Фондът не може да изразява правновалидна воля, поради което се нуждае от някой, който да може да придобива права и до поема задължения от името на фонда и за негова сметка.

При назначаването за директор на фонда на лице, предложено от надзорния съвет на фонда, управителят на НОИ действа в условията на обвързана компетентност. Понеже фондът не е юридическо лице, налага се някой вместо него да влиза в необходимите правоотношения и да изразява волята, формирана от надзорният съвет на фонда – неговият висш управителен орган.

Вноската за фонд “ГВРС” представлява паричното задължение на работодателя към фонда. Предвид социалната значимост на плащанията, които се гарантират със средствата от тази вноска, законодателят им е придал общественоосигурителен характер и ги е включил в системата на държавното обществено осигуряване. Вноската за фонда се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО.

По дефиниция задължени да внасят месечни вноски във фонда са всички физически и юридически лица, които наемат лица по трудово правоотношение и спрямо които може да се открие производство по несъстоятелност по реда на Търговския закон или по реда на специални закони. Двете условия трябва да са изпълнени кумулативно. Принципът на солидарността тук се простира само върху отговарящите на посочените условия.

Вноските за този фонд имат характер на публични държавни вземания, тъй като са задължителни (чл. 13, ал. 1, т. 1 от Данъчния процесуален кодекс).

Сигурността и стабилността при съхраняването на натрупаните във фонда средства имат голямо както държавно, така и обществено значение. Поради това законодателят е предвидил, че средствата на фонда не могат да бъдат влагани във всяка банка. Обслужващите банки се определят от Министерството на финансите и от Българската народна банка по определения в КСО ред.

При временен недостиг на средства във фонда за покриване на неотложни плащания надзорният съвет на фонда може да предлага на компетентните в случая органи – министъра на финансите или на него и на министъра на труда и социалната политика, разрешаването на краткосрочни безлихвени заеми от републиканския бюджет и/или от фондовете със социално предназначение.

Законът определя изчерпателно целите, за които могат да се разходват средствата, натрупани във фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите”. Причината за изричното и изчерпателно посочване на разходите е да не се допусне своеволно и нецелево използване на натрупваните средства, тъй като тяхното предназначение е гарантиране вземанията на работниците и служителите. А това предназначение обслужва и обществен и държавен интерес.

Набирането на вноските, независимо от начина на изпълнение на задълженията към фонда – доброволно или принудително, е установено в обществен интерес и има гаранционна функция, поради което, за да изпълнят вноските своята цел, следва фондът реално да ги получи. За тази цел се

прилагат същите прийоми както при събирането на задължителните осигурителни вноски.

Спазвайки принципното решение за относителната самостоятелност на фонда, въпреки че същият се администрира от НОИ, законодателят е предвидил забрана средствата на фонда да бъдат включвани в средствата на другите фондове на ДОО. Забрана е предвидена и относно обединяването на активите и пасивите изобщо на каквито и да е други фондове.

Особеният статут на фонда има отношение и към начина на управление на временно свободните средства, визирани в чл. 16 от закона. Тъй като директорът на фонда осъществява оперативното ръководство и се разпорежда със средствата на фонда (чл. 12, ал. 3, т. 1), негова е отговорността и по отношение инвестирането на временно свободните средства на фонда. В тази връзка са предвидени определени ограничения, за да не се допускат инвестиции, носещи значителна степен на риск, от което фондът да претърпи неоправдани загуби и съответно да не може или да се затрудни при осъществяването на целта, за която е създаден. Фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите" е гарантираща институция. Но за да изпълни предназначението си, тя самата се нуждае от гаранции, една от които се съдържа в чл. 16 от закона, регламентиращ режима за инвестиране на временно свободните средства на фонда.

Общият контрол върху дейността на фонда се осъществява от неговия надзорен съвет. Конкрет-

ният текущ контрол по законосъобразността на разходите прави директорът на фонда. Финален, окончателен контрол по изплащането на гарантираните вземания извършва съответният окръжен съд или Върховният административен съд в случай на касационно обжалване. При констатиране на административно нарушение контролните органи на НОИ образуват административнонаказателно производство. На контролните органи на НОИ е възложен и финансовият контрол по ЗГВРСНР, т.е. контролът по внасянето на вноските във фонда и изплащането на гарантираните вземания.

В резюме фондът е с целево предназначение за един специфичен вид социална защита, а това предназначение обслужва и обществен и държавен интерес; администрирането му се извършва от НОИ редом с осигурителните фондове на ДОО; при избора на обслужващи банки гаранциите за сигурността и стабилността при съхраняването на натрупаните във фонда средства са както тези за фондовете на ДОО; при временен недостиг на средства правителството предоставя финансови гаранции чрез ползване на краткосрочни безлихвени заеми; контролът по спазването на закона е съобразен със защитата на обществените и държавния интерес; фондът индиректно е част от правителствения сектор, а задълженията му се считат като държавен дълг.

Макар и с особен статут фонд "ГВРС" се третира като обществен фонд със съответната социална значимост.

ПРЕГОВОРИ ПО МЕЖДУНАРОДНИ СПОГОДБИ

Мария Късърова,
директор на дирекция “Международни спогодби”

От 19 до 21 януари 2005 г. в Мюнхен се проведе преговори между представителите на службите за връзка в областта на задължителното осигуряване за злополука на **Федерална република Германия** – Главния съюз на индустриалните професионални сдружения (HVBG), и Националния осигурителен институт (НОИ) на **Република България**.

Обсъждането протече по следния дневен ред:

1. Взаимно осведомяване за развитието на германското и българското законодателство в областта на социалната сигурност след август 2003 г.;
2. Заключение на обсъждане и подписване на административното споразумение;
3. Обсъждане на формулярите, които ще си разменят службите за връзка по повод прилагането на спогодбата и споразумението;
4. Отчитане на представените пенсионни плащания въз основа на старата спогодба между ГДР и България;
5. Разни въпроси.

Процедурата за преразчитане по чл. 10, ал. 6 от Административното споразумение беше подробно съгласувана.

По взаимна преценка не съществува необходимост от употребата на формулярите “Изплащане на парични обезщетения за неработоспособност BG/D 117 и D/BG 117”. След като двете делегации постигнаха съгласие по актуалната редакция на Административното споразумение, то беше подписано на немски и български език на 21 януари 2005 г.

Обсъдени и приети бяха формулярите:

“Съобщение BG/D 001 и D/BG 001”, “Съобщение за болнично лечение BG/D 113 и D/BG 113”, “Съобщение за неработоспособност BG/D 115 и D/BG 115”.

Подробно обсъден беше и формуляр “Административна помощ поради прехвърляне на претенцията за обезщетение BG/D 116a”. Той може да бъде завършен след изменение и добавяне на български превод.

От 8 до 10 февруари 2005 г. в Москва се състояха консултации между експертите на **Република България** и **Руската федерация** по проект на Договор за социалното осигуряване.

В хода на срещата българската страна информира руската страна за действащото към момента законодателство в областта на социалното осигуряване.

Руската страна също информира за осъществената в Руската федерация административна реформа, в резултат на която Министерството на труда на Русия беше ликвидирано и пълномощията по изработването на държавната политика и нормативноправната уредба в областта на социалното развитие са възложени на Министерството на здравеопазването и социалното развитие.

Двете делегации обмениха информация за реализацията на правата на гражданите на двете страни след денонсирането от страна на Република България на Спогодбата между Народна република България и Съюза на съветските социалистически републики за социално обезпечаване от 11 декември 1959 г., което е в сила от 1 януари 2005 г.

По време на консултациите, по предложение на руската страна отново бяха разгледани и обсъдени текстовете на чл. 1 и 2 от проекта на Договора.

Българската страна внесе допълнителен вид обезщетение в точка 1.1 на чл. 2, ал. 1 – “семеини помощи за деца”.

По молба на руската страна за допълнително обсъждане бяха оставени въпросите, отнасящи се до превода на базовата част от трудовата пенсия на територията на Република България, до превода на обезщетение за семейство с деца на територията на Република България, а също и въпросите, отнасящи се до термините в Договора.

Двете страни се договориха за продължаване на консултациите на ниво експерти.

Следващият кръг от консултации ще се проведе през месец май 2005 година в София.

ОПИТЪТ НА УНГАРСКИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ В АРХИВИРАНЕТО НА ОСИГУРИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Албена Шолева,
главен експерт в Главна дирекция “Пенсии”

I. История и функции на системата за събиране на осигурителна информация на Унгарския осигурителен институт (УОИ)

Изграждането на информационната система на Унгарския осигурителен институт започва през 1996 г. Дотогава информацията за стажа и дохода на лицата е подавана изцяло на хартиен носител.

В периода от 1958 до 1996 г., докато работи лице-то, работодателят събира информация за него, като при напускане я предава в УОИ. Информацията е събирана на картони, като всяко лице е имало отделен картон. Съществували са три вида картони: за осигурителен стаж, за доход и сборен за стаж и доход.

През периода 1996–2003 г. започва събирането на годишни сведения от работодателите – система “НИР”. Предаването на данните се извършва в електронен вид, като те предварително са въведени с унифициран софтуерен продукт, предоставен на всички осигурители при регистрацията им. Само 1% от информацията е предавана на хартиен носител и е набирана в осигурителния институт. За идентификация на информацията и потвърждаване на достоверността ѝ към дискетите са прилагани придружителни писма, подписани и печатани от работодателя.

Информацията се подава в началото на всяка следваща календарна година с данни за стажа и дохода на всяко отделно лице за предходната година. При пенсиониране или ликвидация на предприяти-

ята сведенията се предават веднага в осигурителния институт. Съдът не позволява извършване на ликвидация без предаване на съответните данни.

През периода 2000–2001 г. започва изграждането на централизирана информационна система за регистрация на информацията – “Келен”. Средствата за внедряването на тази система в Унгарския осигурителен институт са предоставени от Световната банка поради необходимостта от удовлетворяване изискванията на присъединяването към Европейския съюз.

“Келен” е система, която се занимава с приемането и съхраняването на архивни и текущи сведения от работодателите, тяхната обработка и предоставяне на цялостна информация за отпускане на пенсиите. Изграждането на системата преминава през 4 фази:

I фаза – сканиране на приетите и съхранени архивни документи от хартиения носител (картоните на лица, събирани до 1996 г.) и тяхната обработка (последващо индексирание на документите). Тази фаза е продължила 2 години и половина;

II фаза – миграция и обработка на документите, приети в електронен вид за периода 1996–2003 г. от действащата предишна информационна система;

III фаза – годишно приемане на информация от осигурителите – директно от системата “Келен” – от 1.01.2004 г.;

IV фаза – подаване на данни за изчисляването на пенсиите по директен интерфейс – още е в про-

цес на доизграждане.

Системата разполага с 4 бази данни на централно ниво, достъпни от офисите в цялата страна:

- 53 милиона архивни сканирани документа – картони на осигурените лица;

- 47 милиона електронно въведени документи – годишни сведения за осигурените лица;

- регистър на работодателите и самоосигуряващите се – 3,8 милиона записа: регистрационни данни (наименование, управляващи и т.н.), периоди на осъществявана дейност, статус (ликвидация) и т.н.

- лични данни на осигурените лица – 14,6 милиона записа. В тази база постъпват данни от статистическия институт и от МВР относно регистрацията на лицето, както и от здравната каса за издадения му осигурителен номер. Осигурителният номер се издава на лицата от здравната каса. До 1995 г. лицата са водени под ЕГН, а след това с раждането си получават осигурителен номер, който се използва от всички социални институции, включително помощите при безработица. Когато някое лице излиза в пенсия, въз основа на осигурителния му номер и връзката с ЕГН се използват личните му данни.

Основни функции на системата за събиране на осигурителна информация:

1. Приемане на данни от работодателите;
2. Проверка на данните;
3. Доставка на информация за пенсиите.

Централизираната информационна система за регистрация на информацията “Келен” обхваща всичките 34 регионални звена на УОИ, разположени в 19 окръга. През периода 2001–2004 г. работят паралелно старата и новата система, като се запазват базите данни със сканираната архивна документация и приетата на електронен носител. От 1.01.2004 г. работодателите подават годишната информация за лицата в електронен вид, която директно постъпва в системата “Келен”.

Структурно системата “Келен” е изградена от локални сървъри и персонални компютри на всяко работно място. На централно ниво данните се съхраняват на 2 мощни сървъра, работещи успоредно. Единият съхранява детайлната информация от сканираните картони на всяко лице в графичен вид и индексите за търсене. Вторият се използва за съхраняване на електронно подаваната информация. Локалните и централните сървъри са свързани в защитена собствена мрежа. Системата позволява използване на вътрешна ИНТЕРНЕТ-връзка, както и обединяване със системата на държавната администрация, по което се работи в перспектива.

Втората функция на системата е свързана с проверка на данните и обратно търсене (справки) върху тях.

Работодателите подават информация за своите работници на дискета с придружително писмо. Извършва се проверка дали се съдържат всички реквизити, записват се данните, като на работодателя се издава удостоверение, че са приети.

Търсенето на данните за осигурения се извършва стандартно въз основа на осигурителния му номер. Проверяват се имената, датата на раждане и адресната регистрация на осигуреното лице. Досието на лицето съдържа списък на всички налични в системата документи за него. Отбелязано е кои от документите са сканирани и кои са в електронен вид. За детайлно разглеждане системата има опция за мащабиране и въртене на сканираните документи. За периоди преди въвеждането на осигурителния номер, критерий за търсене е ЕГН. Опционално търсене може да се прави по индексите, въведени след сканирането на документите, например пол, дата на раждане, инициали на личното име, име на майката, място на раждане и т.н. Сканираните документи съдържат и уникален номер, който се поставя по време на самото сканиране. Цифрите по двойки носят информация – от кой архив е документът и къде е разположен – полица, рафт и пореден номер на полицата. Този номер дава възможност за физическо преглеждане на сканирания документ, затова е много важно да се знае точно къде е разположен.

Историческото архивиране на документите в УОИ е извършено на място в 34-те регионални звена. След сканирането документите от всеки регион са изпратени за съхраняване в Централен архив, който се намира в Будапеща.

II. Използване на архивираната информация при обработката на пенсиите

Осигурителната информация за кандидат-пенсионерите се визуализира на екрана на локалните работни станции през системата “Келен”. Тя се преглежда и анализира от специалиста и ръчно се въвежда в програмната система за изчисляване на пенсиите, която натрупва стажа и/или дохода на лицето. В момента Унгарският осигурителен институт се опитва да усъвършенства тази система, за да може тези функции да се извършват едновременно. Предлага се през единен интерфейс да се появява детайлната информация за документите на лицето и да се попълват данните, необходими за изчисляването на пенсията. На практика това ще означава

пенсионният специалист да работи само с една програма (да вижда цялата информация и да попълва необходимите данни на един екран).

След въвеждането на информацията за конкретното лице има възможност веднага да се определи размерът на пенсията. След определянето на този размер, той се проверява от ревизор, който има подобни функции на контролорите в РУСО.

III. Система за изчисляване на пенсиите на Унгарския осигурителен институт

Във времето се разграничават три етапа (състояния), в които може да се намира всеки осигурен:

1. Активен период на събиране на данни;
2. Определяне на пенсия;
3. Изплащане на пенсия.

В първия етап събират данни за лицето, докато то работи, които се натрупват в системата “Келен”.

Във втория етап информацията от системата “Келен” се подава на програмата за изчисляване на пенсиите.

Третият етап – изплащането на пенсията, се осъществява от отделна дирекция. Тя извършва и промените по пенсиите. След като дадено лице се пенсионира, дори и то да продължи да работи, това не се отразява на размера на пенсията му. Промените по пенсиите обхващат само масовите преизчисления и промяна на лични данни и обстоятелства на изплащането.

При приемане на молбата за пенсиониране първо се сравняват личните данни на лицето от молбата с данните, въведени под осигурителния му номер, както и наличните данни за изчисляване на пенсията, които се съдържат в системата “Келен”. Молбата се регистрира и се получава уникален номер. Създава се електронно пенсионно досие на лицето. След това данните, необходими за изчисляване размера на пенсията от системата “Келен”, се въвеждат ръчно през програмата за изчисляване на пенсиите. При попълване на данните в тази програма веднага се появява моментното състояние на размера на пенсията. След като приключи този процес се извършва проверка от ревизор (контролор). Когато приключи и тази проверка, става възможно отпечатване на разпореждането за изплащане на пенсията и автоматично тези данни се прехвърлят на системата за изплащане на пенсиите. След получаване в изплащането на електронния вариант на изплащателното разпореждане се изчаква получаването на подписаното книжно разпореждане. Може да се премине към фактическото изплащане, което не се извършва по график в определени дни от ме-

сеца, а веднага. Изплащателният документ е в 3 екземпляра – един получава лицето, втори остава в досие и трети се предава на звеното за изплащане на пенсията. Платците (пощи, банки) получават само информация в електронен вид.

Законодателно срокът за обработката по пенсиите от постъпване на молбата за пенсиониране до изплащането на пенсията е 30-дневен. И тук не се определя веднага действителният размер на пенсията. Първоначално се изплаща минимален размер, докато бъдат уточнени всички обстоятелства по молбата за пенсиониране. Действителният размер обикновено се определя в 45-дневен срок от молбата. Когато при подаване на молбата за пенсиониране всичко е наред, има възможност за отпускането на пенсия в двуседмичен срок.

Системата дава възможност и за корекция на данни. След като е затворено досието на лицето, има възможност за неговото последващо отваряне по повод корекция. Отварянето на досието се извършва с потребителско име и парола. И в двете системи – “Келен” и системата за определяне на размера на пенсията, има строго дефиниране на достъпните функции. Дава се възможност за непосредствено следене на работния процес, управление на работното натоварване и вътрешна кореспонденция.

IV. Резултати от въвеждането на системата:

- по-бърза обработка по молбата за пенсиониране – обработката и плащането на пенсията са изместени с един месец по-рано;
- създадена е възможност за получаване на информация от работодателите от цялата страната, независимо от региона;
- обособен е само един Централен архив за съхранение на документите на хартиения носител, което е освободило помещения;
- съкратени са голяма част от архиваторите, а на останалите е повишена квалификацията;
- създадена е възможност за по-лесно наблюдаване на статистическите данни и по-лесно планиране на средствата.

V. Бъдещи проекти

В момента се работи по развитието на нова услуга за гражданите, която да позволява две-три години преди излизането им в пенсия да бъдат информирани какво ги очаква като право и размер на пенсията. В момента тази услуга се прави само по молба на лицето.

Функционални възможности на сканиращата машина

Високопроизводителната сканираща машина, с която е извършено сканирането на историческата документация в УОИ, дава възможност за цветно двустранно сканиране на документи (отделни листа) с различна големина, но не по-високи от формат А4. Дължината е без значение. Когато документът е по-висок, се сканира по ширина. Машината работи на непрекъснат режим на работа. При сканиране на историческата информация на Унгарския осигурителен институт обслужващият екип (собствен персонал на изпълнителя) е работил на непрекъсваем трисменен режим. Скоростта на двустранното сканиране при формат А4 е 90 страници на минута, когато машината е заредена автоматично. Сканираните листа се подреждат точно в този порядък, в който са подадени, без да бъдат огъвани или повредени по какъвто и да е начин. За разграничаване на отделните сканирани документи (или поредица от документи – досиета) е прието между тях да се поставя празен лист. Машината дава възможност и за сканиране на документи, които се поставят ръчно – един по един на устройството. По време на сканирането на всяка страница може да бъде поставян автоматично номер или бар-код.

Скенераът дава възможности за много добро разглеждане на документите, включително и на такива, които не са запазени в добро състояние, за разлика от обикновените скенери, които не биха могли да сканират некачествени документи. Обикновено четемостта след сканиране е по-добра от тази на човешкото око при оглед на оригинала. Това позволява да се видят и всички корекции, които са нанасяни на книжния документ. Машината има възможност и за сканиране на много стари и запрашени документи. Преди подаването им за сканиране те се обработват с друго устройство, което чрез вибрации отделя слепналите документи един от друг и премахва най-грубите запрашавания. Когато документите са много прашни, работният процес на машината се спира на определени интервали от време за нейното почистване (за около 15 минути на 24 часа).

Когато документацията е с формат по височина и по ширина по-голям от формат А4, има възможност с отделна резачна машина да се изрязват ненужните бели полета на документите с оглед тяхното привиждане в необходимия размер за сканиране.

Габаритите на скенера са 3,5/1/1 метра. За монтирането е необходимо климатизирано (под 50° С) помещение и електрозахранване 3А/220V. Изис-

ква се достатъчна площ за подлежащата на сканиране и сканираната вече документация – в същото помещение или в две съседни по-малки.

Последваща индексация на документите

Практиката е индексиранието да се извършва в оборудвани помещения и от обучени квалифицирани оператори на изпълнителя на услугата. Съображенията са, че работният процес по индексиранието на документите отнема значително по-дълго технологично време, отколкото самият процес по сканирането на документите и изисква ползването на висококвалифицирани специалисти в тази област. За изготвянето на софтуера, който е уникален според спецификата на документацията и изискванията на клиента, е необходимо подробно задание и детайлна спецификация. Времето, необходимо за индексиранието, е функция на сложността на заданието и квалификацията на персонала. Получената в резултат на сканирането информация се съхранява в две бази данни – на графичните обекти и на индексите със съответни връзки между тях. Те се предоставят на ползвателя на избран от него технически носител. Резервни копия се пазят при специални условия и при изпълнителя.

Изводи, налагащи се от чуждия опит

1. Предложената законодателна промяна относно предаването на разплащателните ведомости на ликвидираниите осигурители без правоприменик за съхранение в НОИ, създаването на електронни досиета на осигурителите и сканирането на приетите документи с оглед качествено запазване на детайлната информация от тях в електронен вид с възможност за централизиране на тази информация и използването ѝ от всяко РУСО, ще доведе не само до облекчаване на процеса по издаването на необходимите документи за пенсиониране, но също така на определен етап, ако се предприемат законодателни промени в тази насока, би могло при пенсиониране директно да се ползват данните от тази информация, без да е нужно издаването на книжен документ на лицата за осигурителен стаж и/или осигурителен доход;

2. Със сканирането на разплащателните ведомости на ликвидираниите осигурители и съхраняването им в електронен вид би могло да се постави началото на цялостен автоматизиран процес по отпускане на пенсиите в съкратени срокове;

3. На следващ етап НОИ би могъл да приеме за съхранение, съответно да сканира, разплащателните ведомости на всички действащи осигурители за

периода до 1.01.1997 г. или до 1.01.2000 г. и след това да стъпи на информацията в Персоналния регистър. След като НОИ разполага с цялата тази централизирана информация, която може да се ползва от всяко РУСО, на практика ще позволи отпускането на пенсиите да се извършва без представянето на документи на хартиен носител – трудови книжки, удостоверения за осигурителен стаж и осигурителен доход и др.п. Дори тази документация да продължи да се изисква от лицата, тя ще се ползва само за сравнение на периодите, през които е работило лицето или за допълване на липсваща информация, вследствие на унищожени разплащателни ведомости. Гражданите няма да губят личното си време за снабдяване с документи за пенсиониране, когато не са го направили своевременно, а е настъпил осигурителният

риск. Понастоящем гражданите са особено затруднени не само в случаите, когато осигурителят е ликвидан и няма правопреемник, но така също и когато е необходимо издаването на документи от действащи осигурители, които са променили седалищата си или се намират в отдалечени региони. Приемането за съхранение на цялостната информация, необходима за пенсионирането на лицата, и запазването ѝ в електронен вид би гарантирало напълно тяхната сигурност при ползването на различните осигурителни права. От друга страна, напълно ще се избегнат случаите на издаване на документи за пенсиониране с невярно съдържание.

4. На сканиране биха могли да бъдат подложени и самите пенсионни досиета на лицата, като се оформи електронно досие на всеки пенсионер.

НОВИНИ

На 9 февруари 2005 г. министърът на труда и социалната политика Христина Христова и Нейно превъзходителство баронеса Хенриет ван Линден, посланик на Кралство Нидерландия в Република България, подписаха Спогодба за износ на социалноосигурителни обезщетения.

Спогодбата регламентира изплащането на социалноосигурителни обезщетения от едната държава на територията

на другата. Тя обхваща всички, които имат право на съответните обезщетения, без разлика на тяхното гражданство, и членовете на техните семейства, доколкото имат местожителство или пребивават на територията на една от двете страни.

По силата на тази спогодба от страна на Холандия в България ще се изнасят обезщетения за болест и майчинство; обезщетения за инвалидност за лица, работещи

по трудово правоотношение; обезщетения за лица, извършващи самостоятелна дейност; обезщетения за старост; обезщетения за наследници; обезщетения за деца.

От българска страна на територията на Холандия ще се изплащат пенсии за осигурителен стаж и възраст; пенсии за инвалидност; наследствени пенсии; пенсии, несвързани с трудова дейност.

ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА В БЕЛГИЯ*

I. Основни принципи в пенсионноосигурителната система

Тя включва единствено работниците, които са били на заплата и са заемали щатно място. Извън тази система остават хората, които са работили на надница (т.е. по граждански договор) и щатните чиновници или служители. От тях се изисква да докажат, че са били наети на работа с трудов договор.

Наред с тази осигурителна система съществуват и други – например една за хората със свободни професии (творци, писатели, артисти, художници и земеделски стопани, търговци, занаятчии) и друга за държавните служители.

II. Схеми за допълнително пенсионно осигуряване

Целта им е да се осигури допълнителен доход към държавната пенсия. Участието в тях не е задължително. 31% от населението доброволно се включва в допълнителното пенсионно осигуряване. Държавната намеса с цел да се увеличат индивидуалните пенсии се изразява в предоставяне на благоприятни условия за изплащане на осигурителните вноски.

III. Финансиране

Държавната система се основава на преразпределение. Финансирането на социалното осигуряване, включително и на фондовете от пенсионната схема за щатни работници, е по принцип повсеместно. Неговият характер се постановява със закон, приет на 30 март 1994 г. Социалното осигуряване се финансира чрез лични вноски, държавно субсидиране и други, т. нар. алтернативни източници. От 1997 г. насам 17,83% от стойността на допълнителните осигурителни вноски се заделят за социално осигуряване. Сумата се установява за 37,94% от заплатата, като 24,87% плаща работодателят, а 13,07% – работещият. 33,5% от събраните средства се отпускат на Националния пенсионен институт за пенсии за прослужени години и наследствени пенсии от починал съпруг или съпруга.

*Материалът е взет от бюлетина на Европейския съюз “Missok info” (превод Люба Николаева) и е подготвен за печат от отдел “Анализ и стратегия на системата за общественно осигуряване” към Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране” в НОИ.

IV. Условия за получаване на пенсия за прослужено време

1. Възраст

Тук е налице промяна, влязла в сила на 1 юли 1997 г.

Пенсионната възраст за мъжете и жените се уеднаквява – 65 години.

Уеднаквява се и знаменателят на дробта, изпълзвана като база за изчисляване на пенсията, и той става равен на 45.

Това разпореждане за жените обаче ще влезе в сила едва през 2009 г. Междувременно ще се приемат мерки, за да се осъществи този преход. През 1997 г. пенсионната възраст за жените е 61 години, през 2000 г. – 62, през 2003 г. – 63, през 2006 г. – 64, и през 2009 г. – 65 г.

Възрастта, на която е възможно по-ранно пенсиониране, е установена над 60 години и за двата пола. За да се поиска такава пенсия, трябва да се изпълнят определени условия (събират се всички прослужени години и всички изплатени осигурителни вноски). Необходимият трудов стаж се променя от 20 години (през 1997 г.) на 35 (през 2005 г.). 22 години се изискваха през 1998 г., 24 години през 1999 г., 26 – през 2000 г., 28 – през 2001 г., 30 – през 2002 г., 32 – през 2003 г., 34 – през 2004 г., и 35 – през 2005 г.

На 1 януари 1999 г. от 1 320 385 пенсионираните за прослужено време 199 946 души са поискали да се пенсионираат преждевременно, което е 15,14%.

2. Местожителство

Пенсии за прослужено време и наследствените пенсии се изплащат на белгийците навсякъде по света. Като белгийци се приемат също хората без гражданство и бежанците, признати от закона, който влиза в сила на 15 декември 1980 г. и засяга въпросите за достъп до територията на страната, за правото на престой и пребиваване, както и за отзоваване на чужденци.

Помощи се осигуряват на чужденци, ако те живеят в Белгия по силата на някаква международна

договореност. При тях се прилагат международните споразумения за социално осигуряване.

3. Прекратяване на професионалната дейност

По принцип пенсия може да получи само човек, прекъснал всяка професионална дейност, различна от позволената според закона.

А ето какво е разрешено:

- Професионални дейности в съответствие с трудовоправното законодателство или със сходен правен или регулаторен статут, за които общият приход не надхвърля 293 513 белгийски франка годишно. Тази сума е валидна за цялата година.

При наследствена пенсия от съпруг или съпруга, когато наследникът не получава и друга пенсия и не е навършил 65 години, тази сума се покачва на 587 026 белгийски франка.

Когато пенсионерът е отговорен за издръжката на дете, горната граница става 440 270 белгийски франка, а ако пенсията е наследствена, сумата вече е 733 783 франка.

- Дейност, упражнявана като свободна професия или в помощ на брачния партньор, ако приходите не надвишават 234 810 франка годишно. Тази сума бе валидна за цялата 2000 г.

При наследствена пенсия от съпруг или съпруга, когато наследникът не получава друга пенсия и не е навършил 65 години, сумата се покачва на 469 619 франка.

При тези случаи възрастта и пенсионните права се взимат предвид от 1 януари на съответната година или, където е необходимо, от датата, когато започва да се изплаща наследствената пенсия.

Когато пенсионерът е отговорен за издръжката на дете, горната граница става 352 215 франка, а ако пенсията е наследствена, сумата вече е 587 024 франка.

За да се определи стойността на данъците през дадена година, доходите от професионална дейност се разглеждат като общ приход, от който се изваждат нормативно признатите разходи и стойността на вноските, изплатени в хода на цялата година.

- Професионални дейности, свързани с постижения в научната и художествената сфера, които не оказват влияние върху пазара на работната сила при условие, че не става дума за търговец по смисъла на търговския закон.

- Всяка дейност, изборна длъжност, занятие или служба, доходът от които не надвишава 293 513 франка годишно.

Посочените тук суми се умножават с 1,5, ако пенсионерът отговаря за издръжката на дете.

Наследствената пенсия се равнява на 80% от стойността на пенсията за прослужено време на почина-

лия партньор, установена по метода на общото изчисление за двамата съпрузи. Ако партньорът умре преди да изпълни условията за получаване на пенсия за прослужено време, стойността се изчислява теоретично, както би се получила при нормална пенсия. Но периодът, използван като база за определяне на тази допълнителна “теоретична” пенсия, приключва на 31 декември през годината, предшестваща смъртта.

V. Демографските промени и пенсионната система

Процент на хората над 65 години:

1980 г. – 14,37%

1985 г. – 14,33%

1990 г. – 15,01%

1995 г. – 15,07%

Тази тенденция се дължи на факта, че продължителността на живота се увеличава и на възраст над 80 години жените са повече от мъжете в съотношение 2:1, а над 90 години – 3:1. Ето как според учените ще продължи този процес:

2000 г. – 21%

2010 г. – 23%

2020 г. – 25%

2030 г. – 33%

Един всеобхватен подход към проблемите на социалното осигуряване би дал най-добрата гаранция за прехода към **активна социална държава**.

VI. Реформи и препоръки

Цялото управление на социалноосигурителната система, към което се стреми Белгия, е основано върху принципа на “скачените съдове”. Така допълнителното увеличаване на пенсиите и разширяването на здравното осигуряване могат да се урівновесят, като се отпуснат по-малко средства за развитие в други сектори.

По отношение на схемите за отпускане на основна и допълнителни пенсии същественото е да се запази водещата роля на държавната пенсия. Спорът за или против допълнителната пенсия се обезсмисля от самия ход на събитията. Въпросът сега по-скоро е да се определи как и при какви условия допълнителната пенсионна схема може да осигури по-добра социална защита. Трябва да се даде възможност в рамките на тази схема да се организират и осъществят различни форми на солидарност и подкрепа между хората, засегнати от многобройните рискове на живота. Накратко, системата за допълнителна пенсия трябва да се демократизира.

Постепенното намаляване на националния дълг е и остава особено важен фактор за финансиране-

то на пенсионното осигуряване. Федералното бюро за планиране въз основа на своите проучвания стига до извода, че бюджетното перо за пенсиите може да се ограничи, като се намали стойността на лихвения процент при условие, че бюджетът се

изпълнява точно и навреме. Правителството си дава ясна сметка, че този елемент трябва да се има предвид, когато се определят мерките занапред.

Белгийското правителство в момента обсъжда създаването на отделен фонд за възрастните хора.

БЕЛГИЙСКИЯТ “СИЛВЪР ФОНД”

Поради влошаващата се демографска структура и неблагоприятното съотношение между работещи и пенсионери през идващите десетилетия белгийската страна ще започне да изпитва финансови затруднения при изплащането на пенсиите на хората от т. нар. поколение “бейби бум”. За да посрещне очакваното увеличаване на разхода за пенсии след 2010-2012 г. в първия стълб на държавната пенсионна система, Белгия е създадала със закон пенсионен демографски резерв – “Силвър фонд” като вид гаранционен фонд за възрастните хора, наименованието на който асоциира за “сребърните” коси. Фондовете от този тип се натрупват с намерението да покриват увеличените разходи на държавата за пенсии предвид застаряването на населението вследствие намаляване на раждаемостта и увеличаване на средната продължителност на живота. Това е капитализиращ фонд, който не гарантира пари за пенсии от една година за друга, а натрупва средства за бъдещите пенсионери.

Белгийският “Силвър фонд” започва да акумулира финансов ресурс от 2001 г. и за четири години има 12 млрд. евро. Всяка година белгийското правителство гласува и решава колко пари да се заделят за фонда. Законът

предвижда изплащането на пенсии от фонда да започне след 2010 г.

Източниците за натрупване във фонда са излишъци в държавния бюджет, излишъци в социални фондове, приходи от инвестирането на средствата на “Силвър фонда”, допълнителни финансови постъпления от продажба на публична собственост, дарения и пр.

Инвестирането на натрупаните средства се разрешава само в държавни ценни книжа. С изкупените ДЦК фондът реално намалява размера на публичния дълг. На практика се прави ускорено предсрочно покриване на дълга, като се освобождават средства за изплащане на пенсиите в бъдеще. Или “Силвър фонд” е инструмент за вкарване на финансови средства за покриване на държавния дефицит чрез финансови инжекции в моменти от време, когато има повече средства, отколкото са необходими за изплащане на пенсии. С тези финансови инжекции от резервния пенсионен фонд се покриват предварително лихвените плащания на държавата по външния и вътрешния дълг. Така във времето се генерира печалба, с която нарастват парите за пенсии.

Фондът се управлява и администрира от държавата. Ръководното тяло – управителният съвет, се състои само от държавни служители – специалисти в областта на социалното дело, трудовото

право, пенсионното осигуряване. Те са представители на различни държавни ведомства. Член на управителния съвет е правителствен комисар от министерството на финансите. Изготвя се ежегоден отчет за дейността и състоянието на фонда, а одитът се извършва от независим субект. Синдикатите и работодателските организации пряко не вземат участие при управлението на тази институция. Социалните партньори участват непряко, доколкото при създаването на фонда те са изразили съгласие и са се ангажирали с перманентната си подкрепа.

Преди стартирането на “Силвър фонд” в Белгия е протекла голяма медийна кампания сред обществеността за популяризиране на идеята за създаването и за неговата същност. Постигнат е обществен консенсус за предварителното заделяне на финансов ресурс без да се намаляват пенсиите и без да се увеличават осигурителните вноски. Всяко следващо правителство има моралното задължение да добавя към този фонд. Всяка управляваща политическа сила, която дръзне да посегне на “Силвър фонда” рискува да загуби властта. В белгийската страна на пенсионната политика отговорно се гледа като на част от глобалната социална политика.

Зоя Славова
началник-отдел “Анализ и стратегия на системата за социално осигуряване”

Представяме ви

РАЙОННО УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ” – РАЗГРАД

Веселин Николов,
директор на РУСО – Разград

Районното управление “Социално осигуряване” в гр. Разград провежда социалното осигуряване на територията на Разградска област под организационното и методическото ръководство на Националния осигурителен институт.

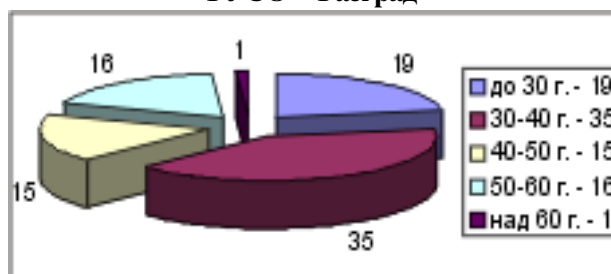
В административната структура на управлението са обособени три отдела: “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване” (ОВКО), “Пенсии”, “Финансово-счетоводна дейност”, както и два самостоятелни сектора: “Информационни системи” и “Човешки ресурси и управление на собствеността”.

За всеобхватно и качествено обслужване на гражданите в административната сграда на РУСО е изградена приемна, в която са обособени 9 работни места, обслужващи пенсионерите, осигурителите и самоосигуряващите се по въпросите на контролно-ревизионната дейност, регистрацията на фирми и трудови договори, подаването на декларации за Персоналния регистър и извършване на справки по здравното осигуряване. Изпълнявайки своята социална функция за по-пълното и качествено обслужване и за предоставяне на нашите услуги по-близо до населението и съобразявайки се със спецификата на района, имаме разкрити филиали в градовете Исперих и Кубрат.

От 1.01.2004 г. преминаха към РУСО и дейностите по определяне и изплащане на паричните обезщетения за безработица. За улеснение на безработните лица освен във филиалите в градовете Кубрат и Исперих има изнесени работни места в останалите общински центрове – Завет, Лозница, Самуил и Цар Калоян, където се приемат и оформят документи.

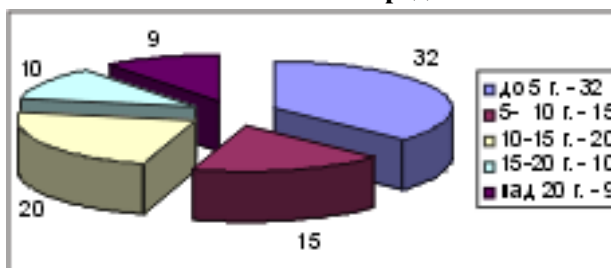
Дейностите в РУСО се изпълняват от 86 служители, от които 70% са с висше образование, което е важен фактор за успешното осъществяване на реформата в системата на социалното осигуряване. Мъжете са 17% от общия брой служители, а средната възраст на персонала е 38,3 години.

Справка за персонала на
РУСО – Разград

Средната възраст на персонала 38,3 години говори, че в РУСО – Разград, работят хора в най активната трудоспособна възраст. Хора с възможности да се справят с голямото натоварване, изключително отговорните задачи и с голямо чувство на отговорност.

Трудов стаж в системата
на социалното осигуряване от служителите
в РУСО – Разград

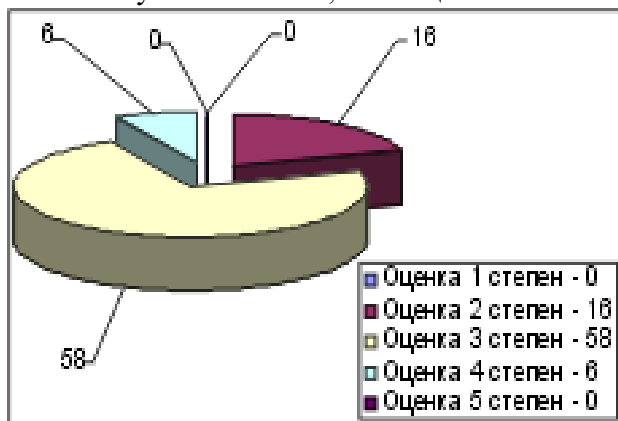

Средният трудов стаж в системата на служителите в РУСО е 9,8 години. Това показва, че нормативната уредба в социалното осигуряване е усвоена и на базата на знанията и уменията се върви към професионална реализация. Колективът е готов да усвоява много бързо всички промени в законодателството и да ги прилага в ежедневната си работа. Навлизането на много млади хора в ТП на НОИ говори само за едно – те не се плашат от голямото напрежение, от изключително отговорните контакти с осигурени, самоосигуряващи се и пенсионери. Осигуреността с компютърна техни-

ка и работещи програмни продукти, действието на съвременни средства за информация и комуникации водят до пълноценната им реализация в областта на социалното осигуряване.

Введените системи за оценка на персонала, вътрешните правила за работна заплата, подбор на персонала и т.н. са важна предпоставка за гарантиране на добре свършена работа с добро заплащане.

Проведеното годишно интервю за оценяване работата на персонала през 2004 г. и изготвянето на работните планове за 2005 г. показва положителна тенденция в РУСО. Така например нямат промяна в оценките си 55% от персонала, с повишени оценки са 9%, а с понижени – 13%. За пръв път са оценени 14 служители – 16%, а без оценка са 13%.

Твърде висок е процентът на оценки 2 и 3 от проведеното интервю – общо 93% от всички служители. Това говори за едно осъзнато и отговорно отношение към преките служебни задължения.

Основната дейност на отдел “ОВКО” е свързана с първоначалното регистриране на осигурителите и самоосигуряващите се лица, извършване на контролно-ревизионна дейност, събиране на данни за осигурените и самоосигуряващите се лица, регистриране на трудовите договори, експертиза на работоспособността, регистриране и отчитане на трудовите злоупотреки и професионалните заболявания, отпускането и изплащането на ПОБ.

В отдела работят 54 служители, от които в сектор “Контролно-ревизионна дейност” – 21, в сектор “Регистрация и осъществяване на дейността по ДОО” – 7, в сектор “Парични обезщетения за безработица” – 10 човека.

До 31.12.2004 г. са регистрирани 12 818 осигурители, от които 9010 са еднолични търговци.

Регистрираните самоосигуряващи се – свободно упражняващи дейност, са 1371. От тях регистрираните земеделски производители са 785. В сравнение с предходни години има увеличение на регистрираните земеделски производители в об-

ластта с близо 2 пъти. Това основно се дължи на факта на многобройните предпочитания по фонд “Земеделие”, програма “ФАР”, “САПАРД” и т.н. Като едно от условията за отпускане на тези кредити беше и задължителната регистрация в ТП на НОИ. Трудностите с тази категория самоосигуряващи се започнаха още с регистрацията им. Някои от тях се срещаха за пръв път със социално осигуряване, превеждане на осигурителните вноски, попълване на декларация образец 1 и др. Особено полезни в този процес бяха Областна служба “Земеделие”, както и работещите във филиалите в Кубрат и Исперих.

Ако сравним тези две цифри с тези от миналата година, ще видим, че регистрираните осигурители са се увеличили със 109,8%, а ЕТ имат увеличение 103,4%. От гледна точка на икономическото развитие на Разградска област това е добре, но липсват големите, стратегически инвеститори. Създават се предимно смесени дружества с Република Турция, които създават известна заетост, но с малко нови работни места.

По данни от Персоналния регистър осигурените лица за 2004 г. в Разградска област са 66 542, а за 2003 г. са 65 392.

До настоящия момент са регистрирани 122 825 трудови договора. От тях новорегистрираните са 44 588, а прекратените договори са 34 509. Приемането на уведомления по регистрацията се извършва освен в Приемната по краткосрочното осигуряване на РУСО, така също и в двата филиала в Исперих и Кубрат. Трябва да кажем, че сме от малкото районни управления в страната, които не възложиха тези функции на Бюрата по труда. По този начин гарантираме на работодателите от Разградска област своевременно обработка и качествено обслужване.

Контролно-ревизионната дейност се осъществява от 16 финансови ревизори. За 2004 г. са извършени 1526 финансови ревизии по приходите и разходите на ДОО, приходите на НЗОК и ДЗПО. От тях 1296 са приключили с ревизионни актове за начет, или 84,9%, което говори за добра предварителна работа при подбора на фирмите за ревизии. Сумата на задълженията по фондове към 31.12.2004 г. е както следва:

за ДОО	– 2 164 887,76 лв.
за НЗОК	– 668 689,28 лв.
за ДЗПО – професионални фондове	– 15 247,65 лв.
за ДЗПО – универсални фондове	– 57 597,37 лв.

На осигурители, които доброволно не са пога-

сили задълженията си по ревизионни актове за начет, се налагат запори по разплащателните им сметки. Броят на изпратените запорни съобщения от началото на годината е 754.

Броят на осигурителите, погасили задълженията си по този ред, е 339, а общият размер на погасените задължения по този ред е 273 096,61 лв. Това представлява 15,9% от събраните суми по задължения на осигурителите към бюджета на ДОО.

На основание чл. 146, ал. 3 от ДПК, след изтичане на шестмесечния, а сега на едногодишния период, при несъбрано задължение преписките на длъжниците се изпращат в ТП на Агенцията за държавни вземания за принудително събиране. До момента са изпратени 62 преписки за сумата от 547 271,67 лв., а събраните суми за периода са 292 993,02 лв.

ТП на НОИ в гр. Разград е от малкото управления в страната, което няма осигурители в списъка на 100-те най-големи длъжници към ДОО, наблюдавани от МВФ и Световна банка. В същото време имаме 8 осигурители със задължения над 100 000 лв., на които се извършват редовни 3-месечни ревизии. Осигурителите със задължения над 50 000 лв. са 3 и на тях се извършват 6-месечни ревизии.

За периода са издадени 125 наказателни постановления за налагане на административни нарушения за 7850 лв., като е събрана сумата 3683 лв. Наложени са обезпечителни мерки на 95 осигурители.

В края на 2004 г. влязоха в сила нови поправки в ЗЗО, които поставиха пред ръководството на РУСО и колектива изключително отговорната задача за намаляване броя на лицата в пациентските листи с прекъснати здравноосигурителни права. Извършено беше удачно разместване в приемната на РУСО, като заедно с филиалите в момента работят 18 човека за обслужване на населението в Разградска област. Добрата съвместна работа с медиите доведе до разясняване промените в ЗЗО и в резултат – до бързото намаляване на лицата с прекъснати здравноосигурителни права. Засега 34 147 лица са с проблеми в здравното осигуряване, но добрата организация ще доведе до намаляване на процента на тези хора спрямо лицата в пациентските листи.

Във връзка с уточняване на здравноосигурителния статус и чрез създадената добра организация за установяване на здравноосигурените лица, през 2004 г. са издадени 10 750 удостоверения за непрекъснати здравноосигурителни права, а 2925 са лицата, разсрочили задълженията си към НЗОК.

На пряк отчет са взети и 68 общопрактикуващи лекари (ОПЛ), които имат нарушени здравно-

осигурителни права. Редовността се контролира с Персоналния регистър и приходите, а където има проблеми, се изпращат контролните органи. В момента нямаме ОПЛ с нарушени права, което говори за добре свършена работа.

През изтеклата година са извършени 43 проверки на лечебни заведения по експертната на работоспособността. Обжалвани са 17 болнични листа, от тях 4 са отменени. Общо са проверени 4946 експертни решения на ТЕЛК, от тях са обжалвани 165 бр.

И през 2004 г. в Разградска област работихме много успешно по Инструкцията на НОИ за профилактика и рехабилитация. Издадени са 551 удостоверения за профилактика и рехабилитация, а изразходваната сума е 162 500,85 лв.

Създадена е добра организация за проверка и установяване на различия между данните, подадени от осигурителите и Персоналния регистър, и данните в документите за отпускане на пенсия. В резултат на установените различия, по подаден сигнал от отдел “Пенсии” или друго РУСО, контролните органи са извършили 86 проверки. Съставени са 86 констативни протокола за грешно изготвени образци УП-2, установени по време на ревизия.

За периода са подадени 49 декларации за трудови злополуки, от които 5 са завършили със смърт. В резултат на разследването и заключение на ТЕЛК 3 от смъртните случаи не са признати за трудови злополуки, т.е. няма причинна връзка между смъртта и извършената работа.

За периода са издадени 2482 удостоверения на осигурители, удостоверяващи липса или наличие на задължения към фондовете на ДОО, НЗОК и ДЗПО.

Броят на безработните в областта с право на парични обезщетения за безработица през 2004 г. е 3 136 души. От началото на годината досега са изплатени парични обезщетения в размер на 2 134 235,97 лв.

В сектор “Парични обезщетения за безработица” успяхме да създадем добър микроклимат и да приобщим новопостъпилите служители към колектива и традициите, които създадохме в системата на социалното осигуряване. Разбира се, има и трудности, като най-голямата е, че не можем да решим проблема с материалната база на РУСО и усройване на сектора в административната сграда на управлението. Почти целият сектор работи в Д”БТ” – Разград, а поредното обещание на областното и общинското ръководство е до края на март 2005 г. проблемът да бъде решен.

Трябва да споменем също, че броят на безработните с право на парично обезщетение в Разградска област намалява. В същото време броят на

регистрираните безработни без право на парично обезщетение бележи една устойчивост през цялата година и е около 17 000 човека.

Дейността по отпускане, възобновяване, изменение, спиране, прекратяване и изплащането на пенсиите се извършва от отдел “Пенсии”.

На територията на Разградска област към 31.12.2004 г. има 39 965 пенсионери. Броят на изплатените пенсии е 46 209, а до 31.12.2004 г. са изплатени общо 48 807 801,38 лв. Средният размер на пенсията в Разградска област е 97,80 лв. и е най-ниският размер в страната. Средният размер на пенсия в Република България е 123,09 лв.

И през 2004 г. продължиха промените в административното деление на Разградска област. Към Русенска област бяха присъединени 4 села, а също 4 села преминаха към нашата област. Този процес на непрекъснати промени в границите на съседните ни области – Русе и Търговище, продължава няколко години след създаването на “големите области” в страната. Това непрекъснато движение е свързано с преминаването на пенсионни преписки от една област в друга, промяна в кодовете на ПТТС и прехвърляне изплащането на пенсиите от едно РУСО в друго. Няма в страната друго ТП на НОИ, в което да са извършени толкова промени с едни и същи населени места (и то по няколко пъти), както това в Разград.

За периода са отпуснати 6424 нови пенсии, а 11 952 са изменени въз основа на новопредставени документи.

През 2004 г. в управлението са постъпили и заведени:

- 3208 заявления за отпускане на нови пенсии от осигурителен доход, а останалите (до 6424) – за социална пенсия;
- 10 434 заявления за изменение по отпуснати пенсии (като за смяна вида на добавката по чл. 84 от КСО са 5919);
- 1382 заявления за отпускане на добавки (чужда помощ, по чл. 84 от КСО и ЗПГРРЛ);
- 2900 заявления за смяна на адрес, за прехвърляне изплащането на пенсии от други РУСО или в банка;
- 687 заявления за изплащане на наследствена маса на наследниците на починали пенсионери и т.н.

Обработката на постъпилите заявления за отпускане, изменение на пенсиите и добавките към тях се извършва в сроковете, предвидени в чл. 10, ал. 1 от НПОС. Ръководството на управлението ежеседмично получава справки за движението на пенсионните преписки при инспекторите и конт-

рольорите, като се вземат конкретни мерки за някои “трудни” случаи.

За доброто обслужване на нашите клиенти пенсионери и кандидат-пенсионери от Разградска област в сектор “Отпускане на пенсии” работят 18 служители, а в сектор “Изплащане на пенсии” – 10 служители. Изградената приемна по пенсиите в РУСО е с 4 работни места. Във филиалите в градовете Кубрат и Исперих имаме още по 1 служител, който обслужва населението от съответните райони по всички въпроси на отдел “Пенсии”.

Много колеги от страната, идващи по различни поводи в Разград, са се учудвали, че няма опашки в приемната по пенсиите. Отговорът винаги е бил, че това е благодарение на изградените през 1991 г. филиали, които помагат да не се струпват много хора за една справка, подаване на заявление за нова пенсия, допълнителен трудов стаж и т.н. В помощ на колегите от филиалите, които са местни хора, са изградените компютърни мрежи и актуалната информация за движението на всяка пенсия.

Изплащането на пенсиите в Разградска област се извършва в 86 ПТТС и 19 банкови клона, които обслужват както следва: 33 314 пенсионери в ПТТС и 6651 – в банкови клонове.

Съгласно НПОС, ежегодно РУСО извършва проверки в ПТТС, съвместно с ТП “Български пощи”, за правилното прилагане на същата по утвърден график. От началото на годината са извършени 44 проверки.

Съгласно постигнатото споразумение между Република Турция и Република България, от 1999 г. досега са обработени 8151 пенсионни преписки, като само за 2004 г. техният брой е 252. Движението на тези пенсионери и пенсии е двупосочно към двете страни, като същите вече избират къде по-бързо ще си получат пенсиите. Това поставя на изпитание колектива на отдела за срочното решаване изплащането на пенсиите, съвместно с дирекция “Международни спогодби” на НОИ.

През годината са издадени 32 разпореждания за неправилно получени пенсии по вина на пенсионери за 11 767,21 лв. Най-честата причина е укрит осигурителен доход след 1.01.1997 г., сключване на граждански брак от наследник или започване на работа.

Възстановени са дългове за 4581,08 лв. по издадени разпореждания, а останалите 7186,13 лв. се погасяват чрез удръжки от пенсиите.

На 2280 пенсионери е продължен срокът на изплащане на инвалидните пенсии след преосвидетелстване от ТЕЛК. През 2004 г. продължи добрата практика за извършване на контрол по срочното преосвиде-

телстване с цел намаляване до минимум спрените инвалидни пенсии. Ежемесечно се сверяваха данните в КМЕДИ и ТЕЛК, като се търсеха причините за закъснението. Оказваше се и съответната помощ за ускоряване на допълнително назначените изследвания. Отново е голям проблемът със специализираните ТЕЛК, като по няколко пъти се налага на болните да ходят до Варна или Русе, където сме районираны (често пъти и за едно записване за преглед).

През периода са приети 488 документа за удостоверяване статута “учащи” – уверения и служебни бележки, необходими за отпускане или продължаване срока за изплащане на наследствени пенсии. Прекратени са или са спрени 395 пенсии.

В изпълнение на националната програма “Помощ за пенсиониране” през 2004 г. са издадени 528 удостоверения – почти два пъти повече в сравнение на предходната година. Това основно се дължи на програмите “От социални помощи към осигуряване на заетост”, в които се включват хората с недостатъчен трудов стаж.

В РУСО – Разград, е установена добра организация във връзка с установени несъответствия между информацията в Персоналния регистър за осигурените лица и данните от представените документи за пенсиониране. При установен грешен осигурителен доход контролните органи на РУСО извършват проверки в осигурителите, като са констатираны различия, в 51 преписки.

При установени различия, освен проверките от

отдел “Пенсии”, се изпращат и писма до осигурителите. По този начин е изискано от 1163 осигурители да потвърдят издаденото удостоверение обр. УП-2, ако няма различия. При различия се представят нови образци УП-2 и се подават коригиращи данни в Персоналния регистър.

Интересът на възрастните хора към изплащането на пенсията от банковите клонове е голям. Свързан е преди всичко с възможностите да се получават пенсии по дебитна карта, разплащателна сметка или за погасяване на различни заеми. Това се потвърждава и от факта, че близо 1/5 от пенсионерите получават пенсията си чрез банките.

От началото на 2004 г. започна ефективно функциониране на системата за финансово управление и контрол в РУСО. Целта е да се гарантира добро финансово управление и прозрачност в дейността на РУСО и целесъобразно и законосъобразно използване на средствата. Със заповед беше определен служител от РУСО, който по съвместителство изпълнява функциите на финансов контрольор.

Целите на ръководството на РУСО – Разград, през 2005 г. са да поддържа активната си позиция пред обществеността на Разград и областта, като разясняваме навреме и точно промените в динамичното социално законодателство. Освен това да създадем по-добри условия за обслужване на нашите клиенти и работа на служителите, както и своевременно да решаваме всички предизвикателства пред ТП на НОИ и пред системата на социално осигуряване.

*Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа
можете да получите от страниците в Интернет на:*

Национален осигурителен институт **www.nssi.bg**

*Министерство на труда и
социалната политика* **www.mlsp.government.bg**

Комисия за финансов надзор **www.fsc.bg**

*Проект “Пазар на труда”
към Американската агенция за
международно развитие* **www.pension.bg**

*Редакцията очаква от читателите на Бюлетина на НОИ
мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:*

*1303 София, бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64
Тел: 02 926 1010; 02 926 1234*

Бюлетинът се разпространява безплатно.